

**Univerzita Mateja Bela
v Banskej Bystrici
Filozofická fakulta**

**ERUDITIO
MORES
FUTURUM**

**TEÓRIA A PRAX PRÍPRAVY
BUDÚCICH TRANSLATOLÓGOV
A UČITEĽOV ANGLICKÉHO JAZYKA
II.**

Alena Štulajterová (ed.)

 ELIANUM

2014

Teória a prax prípravy budúcich translatológov a učiteľov anglického jazyka II

ALENA ŠTULAJTEROVÁ (ed.)

Filozofická fakulta, Univerzita Mateja Bela, Banská Bystrica

2014

Zostavovateľka: PaedDr. Alena Štulajterová, PhD.

Názov: Teória a prax prípravy budúcich translatológov a učiteľov anglického jazyka

Zborník z Medzinárodnej elektronickej konferencie v dňoch 26. – 26. júna 2013

Recenzenti: Doc. Mgr. Vladimír Biloveský, PhD.

Doc. PhDr. Zuzana Straková, PhD.

Doc. PaedDr. Alena Kačmárová, PhD.

Mgr. Alena Smiešková, PhD.

Vydala: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Edícia: Filozofická fakulta

Vytlačil: EQUILIBRIA, s.r.o.

Košice

Rok vydania: 2014

ISBN 978-80-557-0802-7

CONTENTS

Slovo na úvod	6
Sekcia translatologická	7
Jana Šavelová: The Status of “Sworn Translator” in the Countries of the EU	8
Anna Schneiderová: Knowledge of Legal Systems and Legal Translation	16
Miroslava Melicherčíková: Kvalita v tlmočení z diachrónneho a synchronného aspektu	24
Zuzana Kraviarová: K metodologickým východiskám translatologického výskumu	32
Jana Javorčíková: Dramatický text ako prekladový problém – úskalia prekladu divadelných hier E. O’Neill	48
Sekcia lingvodidaktická	55
Blanka Babická – Josef Nevařil: Developing English Language Proficiency Outside the Classroom – Survey of Students’ Habits	56
Zuzana Bartsch Veselá: Rozvoj profesních kompetencí v pregraduální přípravě učitelů primárního stupně v kontextu zavádění metody CLIL do českých škol	64
Světlana Obenausová: Vzdělávání budoucích i současných učitelů angličtiny v oblasti výpočetní techniky	69
Eva Homolová: Mangling Mistakes in Spoken English	75
Alena Štulajterová: Rozvoj tvorivosti v primárnom vzdelávaní anglického jazyka	81
Renata Vajdičková: Legislatíva a riadenie regionálneho školstva v SR	88
Sekcia lingvistická	99
Anna Włodarczyk-Stachurska: Culture and Dictionaries	100
Rafał Gołabek: Culture as a Factor Determining <i>Tu-Vous</i> Usage	110
Przemysław Łozowski: Boy, Girl, Man, Woman in Longman Dictionary of Contemporary English (1978-1995)	123
Mária Hardošová: Appropriate Tone in Business Letter Communication	133
Petra Jesenská: Dominancia anglicizmov v hovorovom jazyku – reálny stav alebo mýtus?	137
Sekcia literárna	145
Agata Buda: The Structure of Narration in <i>Hard Times</i> by Charles Dickens	146
Andrea Hoffmanová: Exceptionality versus Normativity in <i>The Glass Menagerie</i>	159
Katarína Feťková: Tragické zákruty života hudobného génia. Niekoľko poznámok k básnickej zbierke Rity Doveovej Sonata Mullatica (2009)	168

Milé kolegyně, milí kolegovia.

Dovoľte mi, aby som Vás v mene vedeckého a organizačného výboru privítala na druhom ročníku medzinárodnej elektronickej konferencie nazvanej „Teória a prax prípravy budúcich translatológov a učiteľov anglického jazyka II“ organizovanej Katedrou anglistiky a amerikanistiky Filozofickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici. Cieľom konferencie je nadviazať na jej úspešný prvý ročník, v ktorom sa nám podarilo zhodnotiť súčasné trendy v príprave učiteľov, prekladateľov a tlmočníkov anglického jazyka a poukázať na možnosti, ktoré nám v súčasnosti ponúkajú moderné technológie. Aj v tomto ročníku má naša konferencia ambíciu predstaviť aktuálne výsledky vedecko-výskumných aktivít jej domácich aj zahraničných účastníkov.

Príspevky sme tematicky rozčlenili do štyroch oblastí – lingvodidaktickej, lingvistickej, literárnej a translatologickej. V rámci prezentovaných výstupov by som chcela oceniť príspevky od zahraničných kolegov a teda aj spoluprácu našej katedry s partnerskými katedrami na univerzitách v Poľsku, Ruskej federácii a Českej republike. Verím, že táto spolupráca, založená na živej výmene a prezentácii vedecko-výskumných výsledkov, bude naďalej nielen pokračovať, ale sa aj vo všetkých oblastiach dynamicky rozvíjať. Za jednotlivými príspevkami sú uvedené kontakty na autorov v prípade, že by ste chceli na príspevky reagovať, prípadne s autormi niečo k danej téme konzultovať.

Na Slovensku máme za sebou náročný akademický rok, ktorý sa niesol v znamení komplexnej akreditácie. Preto by som na záver chcela poďakovať kolegom za ich enormné úsilie, vďaka ktorému sme, verím že úspešne, zvládli neľahké úlohy. Všetkým účastníkom konferencie, ale aj ostatným vedecko-pedagogickým pracovníkom prajem veľa zdravia, rodinnej pohody, žičlivé pracovné zázemie a invenciu na ďalšie vedecko-výskumné aktivity.

Alena Štulajterová
Katedra anglistiky a amerikanistiky, FHV UMB

Banská Bystrica
25. júna 2014

THE STATUS OF “SWORN TRANSLATOR” IN THE COUNTRIES OF THE EU

Jana Šavelová

Introduction

The status of “sworn translator” differs in the individual countries of the European Union, because the process of certification is not unified. The differences in the certification process result from several factors such as the various legal systems, the different qualification requirements of individual states, different legislation for certified translations, and for those languages needed for legal purposes, and so on. There are also countries that do not offer any officially determined requirements for the status of “sworn translator”, or do not use the term “sworn translator” at all. We will focus on four selected countries in the European Union – the Slovak Republic, the Czech Republic, Spain and the United Kingdom to illustrate some of the main differences. First we will characterise certified translation and legal language, and identify the most evident differences between the procedures of certification. Then, we will characterise those differences in legislation, which lead to different conditions for certification in the four countries named above. Finally, we will compare and summarise the main features of the certification process in these four EU countries, and some conclusions.

1 Certified Translation and Legal Language

Legal language is not a language of ordinary use, but a specialized language of legal norms and related discourse. Law is a system of rules and guidelines that is bound to a particular state or organization. When the translation of legal terminology involves transfer of information between two different legal systems, it requires particular attention. Legal texts are produced for a certain purpose, fulfilling a specific function, and each legal system or legal culture establishes its own rules (Chromá, 2007). Translating legal texts means transferring legal information from one language and culture into another language and culture, taking into account the differences in legal systems and the purpose of translation. According to Tomášek (1998: 113) legal translation is a procedure based on both linguistic

KNOWLEDGE OF LEGAL SYSTEMS AND LEGAL TRANSLATION

Anna Schneiderová

Introduction

Legal translation is the translation of texts within the field of law. As law is a culture-dependent subject field, legal translation is not a simple task. Only professional translators specialising in legal translation should translate legal documents and scholarly writings. The mistranslation of a passage in a contract, for example, could lead to lawsuits and subsequent loss of money.

Despite the long existence of a legal language, Peter Tiersma writes that “the academic research on the intersection of the law and language is a relatively recent phenomenon with much of the work dating from 1980”. (Schane, 2006, p. 3) The author is one of several academic writers who are also law professors or legal practitioners such as David Mellinkoff who in his work *The Language and the Law*, published as early as 1968, nearly two decades before linguists would turn to legal language, provides a comprehensive overview of historical background of the legal language but also gives some grammatical features of this style of the language as well as the social and cultural significancies.

This is also mentioned in the work of Sanford Schane *Language and the Law*, who also has some legal background, where he writes that “the mention of legal language tends to conjure up in the mind of a layperson ‘legalese’ - that often incomprehensible verbiage found in legal documents as well as an arcane jargon used among attorneys. To elucidate how this ‘special dialect’ came about and how it differs from ‘ordinary English’, researchers have turned to the language of the law as a linguistic phenomenon in its own right, tracing its evolution and noting the peculiarities of its vocabulary and sentence structure”. (ibid.) Another scholar, dealing with issues of legal language, is M. Tomášek, and in his work *Translation in a legal practice* he considers also translation between legal languages of different countries and cultures and provides valuable information for both legal practitioners as well legal translators. (Tomášek, 1998)

KVALITA V TLMOČENÍ

Z DIACHRÓNNEHO A SYNCHRÓNNEHO ASPEKTU

Miroslava Melicherčíková

Úvod

Výskum v rámci tlmočenia napreduje posledné roky nielen kvantitatívne ale aj kvalitatívne. Jedným z dôvodov je postupné rozširovanie diapazónu výskumných metód a využívanie poznatkov iných vedných disciplín, čím sa do popredia dostáva hľadisko interdisciplinarity.

Z množstva skúmaných tém sa pozornosť venuje aj kvalite tlmočenia. Opodstatnenosť odborného záujmu je v tomto prípade podmienená na jednej strane požiadavkami reálnej praxe, na strane druhej predstavuje neoddeliteľnú súčasť pedagogického procesu zameraného na vzdelávanie a prípravu budúcich tlmočníkov.

Predložený príspevok sa zameriava na stručný prehľad vnímania kvality v tlmočení z diachrónneho aspektu, zároveň poukazuje na dominantné tendencie v súčasnosti. Z množstva prác vzťahujúcich sa na uvedenú problematiku sme vybrali len malý zlomok, ktorý považujeme za reprezentatívny a relevantný. Na základe odbornej literatúry a praktických skúseností sa v závere pokúsime sformulovať relevantné odporúčania pre vnímanie a posudzovanie kvality vo výučbe tlmočenia.

1 Kvalita v tlmočení

Viacerí súčasní autori (Garzone 2002, Kalina 2012, Stahl 2012 a iní) sa zhodujú na nemožnosti univerzálnej formulácie definície kvality pri tlmočení. Pojem kvality vnímajú ľudia rozlične a často rozdielne, kritériá sa rôznia pri jednotlivých typoch tlmočenia a prostrediach. Ku kvalite sa „dostávame“ prostredníctvom posudzovania a hodnotenia tlmočnickeho výkonu, ktoré vnímame ako zložité úlohy (Pöchhacker 2001, In: Kalina 2012).

Je nevyhnutné rozlišovať či ide o konferenčné tlmočenie (vo väčšine prípadov simultánne tlmočenie) alebo o komunitné tlmočenie (nízka konzekutíva alebo šušotáž). V prvom prípade sa kvalita odráža vo výstupe tlmočníka, predovšetkým sa zohľadňuje pretlmočený obsah, jazykové stvárnenie a spôsob prednesu. V druhom prípade sa do popredia dostávajú schopnosti interakcie a manažment diskurzu. Ako uvádza Kalina (2012), kvalitu

K METODOLOGICKÝM VÝCHODISKÁM TRANSLATOLOGICKÉHO VÝSKUMU

Zuzana Kraviarová

Úvod

Translatológia je veda o preklade a tlmočení. Tak, ako každá iná veda, mala by mať svoju metodológiu, rôzne typy metodík, a takisto rôznorodé prístupy k výskumu a výskumné metódy. Na rozdiel od iných humanitných či spoločenských vied (napr. pedagogika, psychológia, sociológia, a pod.) však nemá vlastnú, ucelenú metodológiu a overené metódy výskumu vo všetkých svojich súčiastiach. Je to spôsobené najmä tým, že patrí medzi mladšie odbory.

Napriek tomu, že metodológia translatológie zatiaľ nemá ucelenú a všeobecne prijímanú podobu, existuje dostatok zdrojov, s ktorými translatológovia môžu pracovať. Množstvo z nich je voľne dostupné na internete. Jediná monografia zameraná na metodológiu translatológie vo všeobecnosti je podľa našich informácií *The Map - A Beginner's Guide to Doing Research in Translation Studies* od J. Williamsovej a A. Chestermana z roku 2002. Ďalej by sme spomenuli tri publikácie zamerané na výskum tlmočenia, prvou je zborník *Getting Started in Interpreting Research: Methodological Reflections, Personal Accounts and Advice for Beginners* z roku 2001 (D. Gile a kol.). Druhou je novšia publikácia *Research Methods in Interpreting: A Practical Resource* z roku 2013 od J. Napierovej a S. Haleovej. Tretou je monografia D. Gila z roku 1995: *Regards sur la recherche en interprétation de conférence*⁹. Ďalšom dôležitou publikáciou je zborník *Translation Research and Interpreting Research* (2004), ktorého editorkou je Ch. Schäffnerová.

Okrem týchto publikácií existuje množstvo iných, veľmi kvalitných čiastkových zdrojov od rôznych autorov, napr. kanál predsedu EST (European Society of Translation Studies) A. Pyma na internetovej stránke www.youtube.com¹⁰ či jeho rozsiahla publikačná činnosť zameraná na výskum¹¹. Kanál obsahuje, okrem iného, aj množstvo prednášok o metódach

⁹ Preklad: Poznámky k výskumu konferenčného tlmočenia.

¹⁰<https://www.youtube.com/channel/UCh4ZtVetysNo7JIwhOoeFA>

¹¹<http://usuaris.tinet.cat/apym/on-line/research.html>

DRAMATICKÝ TEXT AKO PREKLADOVÝ PROBLÉM – ÚSKALIA PREKLADU DIVADELNÝCH HIER E. O'NEILLA

Jana Javorčíková

Úvod

Dramatický text predstavuje pre umeleckého prekladateľa azda ešte väčšiu výzvu ako prozaický text. Podľa mnohých teoretikov je totiž na javisku jazyk najnepodstatnejšou zložkou a význam sa často sprostredkuje neverbálne – gestom, mimikou, pohybom. Práve preto však jazyk zohráva mimoriadne dôležitú úlohu – musí byť obsahovo a významovo nasýtený, ako aj zbavený akýchkoľvek verbálnych zbytočností aby plnil svoju základnú funkciu – posúval dej dopredu a dotváral komplexný umelecký zámer dramatika.

Všetky spomínané faktory, ktoré majú vplyv na verbálnu a neverbálnu stránku dramatického textu zároveň aktívne vstupujú do prekladu dramatického textu. Je potrebné mať neustále na mysli, že autor dramatický text vytvára predovšetkým a cieľom stvárnenia konkrétnej unikátnej myšlienky, respektíve témy, pre ktorú zvolený jazyk (napríklad väzenský argot, regionálny dialekt, využívanie archaizmov alebo naopak novotvarov a podobne) slúži len ako funkčný nástroj. Práve preto je pre umeleckého prekladateľa zásadná dôkladná literárna analýza textu, jednotlivých postáv, časopriestoru, ako i štylistickej stránky textu – básnických obrazových prostriedkov, symbolov, motívov a podobne. Až potom možno pristúpiť k textovej analýze a samotnému prekladu. A. Popovič (*Preklad a výraz*, 1968, s. 112) na margo priorít postupov pri umeleckom preklade dodáva: preklad [umeleckého textu] je „...správa, ktorej objektom je **oznámenie ako celok**, nie ako súčet prvkov“.

Metodologickým postupom pri umeleckom preklade sa venovali mnohí domáci aj svetoví odborníci, pričom novšie skúmania všeobecne zastávajú stanovisko nutnosti prispôsobovania originálneho textu na tých miestach, ktoré by pre cieľového čitateľa boli jazykovo alebo kultúrne neuchopiteľné. Už zmieňovaný A. Popovič, autor komunikačnej teórie prekladu, nadväzoval na práce U. Eca (napr. na jeho práce *Otvorené dielo a Čitateľ v deji*) a J. Lotmana najmä v prácach *Preklad a výraz* (1968), *Poetika umeleckého prekladu* (1972) a *Teória umeleckého prekladu* (1975), pričom zvädza zo štylistiky, resp. lexikálnej sémantiky prepožičaný termín „**výrazový posun**“ (*linguistic shift*). Tento termín síce existoval už v 60. rokoch – práve v oblasti lexikálnej sémantiky ho zaviedol J. C. Catford

DEVELOPING ENGLISH LANGUAGE PROFICIENCY OUTSIDE THE CLASSROOM – SURVEY OF STUDENTS' HABITS

Blanka Babická - Josef Nevařil

Introduction

As Maley (2009, p. 7) states, advance learners should show a certain degree of autonomy and responsibility for their own improvement in language. A good learner, according to Thorbury (2006, p. 115), looks for situations to use language actively, monitors their own performance and pays attention to accuracy. In the authors' experience, precision is something that advanced students need to focus on if their language proficiency is to develop further.

University students cross the border between adolescence and adulthood during their studies, entering university with certain learning styles and strategies developed previously. In Ur's (2012, p.268) view, adult learners are not easily satisfied and tend to be more critical than younger learners. Two out of the Ten Commandments for Motivating Language Learners by Dörnyei and Csizér (in Thornbury, 2006, p. 138) seem to be especially useful with university students of English - promoting learner autonomy and personalising the learning process.

In accordance with that, Harmer (2007, p. 394) suggests supporting students in using English outside the classroom and believes that "students need to be encouraged to develop their own learning strategies" to achieve the above mentioned autonomy.

Learning strategies are generally divided into six categories - cognitive, metacognitive, memory-related, compensatory, affective and social (Oxford, 2001, p. 359; Harmer, 2007, p. 396). Hedge (2000, p. 78-79) however, distinguishes only four – cognitive, metacognitive, communicative and socio-affective. The survey presented below touches upon the area of cognitive and metacognitive strategies especially and also the socio-affective one.

At the Department of English, Faculty of Education, Palacký University Olomouc (henceforth DE), language practice is a compulsory course both in the bachelor (five semesters) and the follow-up magister study programme (three semesters). Enhancing the level of proficiency is one of the priorities in the pre-service teacher training and students should reach at least the C1 level of English according to CEFR. Reaching this level of

ROZVOJ PROFESNÍCH KOMPETENCÍ V PREGRADUÁLNÍ PŘÍPRAVĚ UČITELŮ PRIMÁRNÍHO STUPNĚ V KONTEXTU ZAVÁDĚNÍ METODY CLIL DO ČESKÝCH ŠKOL

Zuzana Bartsch Veselá

Úvod

Výuka cizího jazyka je v České republice povinná od 3. ročníku základní školy. Se zvyšujícími se jazykovými požadavky na obyvatele naší země dochází k tomu, že se Ministerstvo školství ČR snaží do výuky cizích jazyků zavádět nové, inovační přístupy a strategie, které by měly přispět k rozvoji jazykových kompetencí žáků a studentů. Jednou z možností je postupné zavádění metody CLIL do českých škol.

Náš příspěvek zkoumá tuto problematiku z hlediska odborné přípravy studentů oboru Učitelství pro 1. stupeň ZŠ na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Řeší důležitost rozvoje profesních kompetencí budoucích učitelů, které jsou nezbytné pro efektivní využívání metody CLIL (Content and Language Integrated Learning) na primárním stupni českých základních škol.

1 CLIL

Pojem CLIL byl vytvořen v roce 1994 a je používán Radou Evropy jako zastřešující termín pro různé formy vyučování nejazykových předmětů nebo jejich částí v cizím jazyce. Žáci na primárním stupni základních škol se například v matematice učí číslovky, ve výtvarné výchově barvy, v tělesné výchově pokyny, v prvouce zvířata apod.

V českém kontextu se však CLIL dostává do základních škol jen velmi pozvolna, ačkoliv pokyn Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k výuce vybraných předmětů v cizím jazyce byl vydán již v roce 2005. MŠMT ČR se snažilo přispět k rozšíření CLILu na školách i vydáním metodické příručky, kterou vypracoval tým VUP Praha - Cizí jazyky napříč předměty 1. stupně (2007). Systematické vzdělávání učitelů v metodě CLIL však začalo až v roce 2010 v rámci projektů ESF (Vojtková a Hanušová, 2011). Na tento trend musely zareagovat i instituce vzdělávající učitele cizích jazyků a CLIL se tak postupně stal důležitým tématem v pregraduální přípravě učitelů primární školy.

VZDĚLÁVÁNÍ BUDOUCÍCH I SOUČASNÝCH UČITELŮ ANGLIČTINY V OBLASTI VÝPOČETNÍ TECHNIKY

Světlana Obenausová

Úvod

Ray Clifford již v roce 1987 prorocky řekl: „Učitelé zůstanou trvalou součástí vzdělávacího procesu při výuce cizích jazyků, ale jejich role se změní. [...] neboť počítače sice učitele nenahradí, ale učitelé, kteří počítače nepoužívají, budou časem nahrazeni těmi, kdo je používají.”²¹ (Clifford, 1987, s. 13)

Tímto citátem zahajují každý nový kurz pro učitele angličtiny, neboť i mezi dnešními učiteli se občas najdou tací, kteří by se nejraději spokojili s učebnicí a tabulí. Velká většina si však už nedovede svůj profesionální život bez počítače představit, ať už jde o samotnou výuku nebo další sebevzdělávání. Ve výuce angličtiny je zapojení ICT do výuky o to zajímavější, že většina stránek na internetu je psána anglicky. Navíc vydavatelství moderních učebnic angličtiny většinou poskytují k učebnicím CD-ROM s doplňkovými materiály a aktivitami či online podporu, čímž nepřímě nutí učitele výpočetní techniku používat. Nejzajímavější materiály jsou ale zpravidla ty, které učitel vytvoří sám pro své studenty. Proto se domnívám, že kurzy ICT pro učitele angličtiny jsou velmi důležité a neměly by chybět v žádném učitelském programu studia. Své kurzy ICT do značné míry zaměřuji právě na tvorbu interaktivních cvičení a využití nástrojů Web 2.0²² pro aktivizaci studentů.

1 Kurzy ICT pro studenty angličtiny

V bakalářském studiu studují zpravidla “digitální domorodci”, jak je vtipně nazval Marc Prensky (2001), zatímco jejich učitele označil termínem “digitální imigranti”. Přestože

²¹ „Teachers will always be a part of the language learning environment, but their role will change. [...] while computers will not replace teachers, teachers who use computers will eventually replace teachers who don't.“

²² Web 2.0 je nové pojetí webu a jeho základními nástroji jsou blogy, wiki, společenské sítě, virtuální světy, nástroje ke sdílení fotek, videí, zvukových nahrávek apod. Všechny tyto zdarma přístupné nástroje umožňují aktivní zapojení uživatele. Každý může vkládat vlastní komentáře, měnit obsah a okamžitě vidět výsledek, aniž by nutně musel čekat až programátor či správce domény zanese změny na webové stránky. (více viz např. Richardson, 2006, Salomon a Schrum, 2007, Hockly a Clandfield, 2010.)

MANAGING MISTAKES IN SPOKEN ENGLISH

Eva Homolová

Introduction

The most demanding and difficult language skill to be mastered in language learning and teaching is speaking. The primary importance of teaching English is to reach communicative competence that can be defined as the ability to create grammatically correct, logically linked utterances taking into consideration particulate social context and adequate pronunciation. According to Canale and Swain (1980) communicative competence can be defined in terms of different sub competences:

- grammatical / linguistic (defined as ability to create grammatically correct utterances);
- *sociolinguistic* (defined as ability to produce sociolinguistically appropriate utterances);
- *discourse* (defined as ability to produce coherent and cohesive utterances/texts);
- *strategic* (defined as ability to solve communication problems as they arise).

Nowadays, in teaching any foreign there is an evident emphasis on using language for purposes of practical communication considering accurate and fluent production (Thornbury, 2008, Littlewood, 2006, Harmer, 2009).

Apart from artificial languages such as Esperanto²³, language is never a rationally designed, perfect and finished phenomenon. It is rather a spontaneous and dynamic stream of linguistic and extra linguistic means, often unpredictably influenced by many objective and subjective factors. The speaker has many options to choose from which can or cannot be appropriate in a foreign language context or situation. Some choices in language production can be acceptable in Standard English; others would be rejected as inappropriate in the given context.

²³ Esperanto is a neutral international language created by L L Zamenhof in the end of the 19th century. After more than a century since its inception, Esperanto is now spoken by hundreds of thousands - in fact, probably millions - of people all over the world. Today the objective of Esperanto is the same as always: to become the one foreign language everybody studies and learns. While no foreign language is easy to master, Esperanto was intentionally designed to be as easy to learn as possible. Its grammar is concise and highly regular, and its basic vocabulary consists of two thousand words or so - tens of thousands of words are formed with regular endings and other similar devices. You should be able to put Esperanto in use several times faster than any national language.

ROZVOJ TVORIVOSTI V PRIMÁRNOM VZDELÁVANÍ ANGLICKÉHO JAZYKA

Alena Štulajterová

Úvod

„Tvorivosť je dimenzia človeka, ktorá ho vymedzuje v ľudskosti. Je to vnútorná sila, ktorá ho poháňa robiť všetko čo najlepšie nielen pre seba, ale aj pre svoje okolie...” (Zelina – Zelinová, 1994, s. 1) Snahou každého tvorivého človeka je vytvárať niečo prospešné a humanizovať medziľudské vzťahy. Aj keď tvorivosť nie je považovaná za kľúčovú v cudzojazyčnej výučbe, mnohé sa od nej odvíja. Vďaka tomu, že učiteľ pozná čo je tvorivosť a ako sa prejavuje, dokáže žiakom uľahčiť proces poznávania nového. Moderná škola by mala podporovať individuálne schopnosti žiakov a viesť ich k väčšej samostatnosti. Doviesť ich k poznaniu, že aj cudzí jazyk je nástroj myslenia a komunikácie. Na jednej strane je primárnym cieľom vo výučbe cudzieho jazyka naučiť žiaka prostredníctvom cudzieho jazyka efektívne komunikovať; na druhej strane, ak majú tvorivé aktivity motivovať k pozitívnemu vzťahu k jazyku a tým nepriamo viesť aj k primárnemu cieľu, je žiaduce ich do vyučovania zaradiť.

1 Tvorivosť ako pojem a jej význam

Tvorivosť je v lingvodidaktickej literatúre chápaná ako najvyšší prejav ľudského ducha a je dlhodobou predmetom záujmu v rôznych oblastiach umenia. V odbornej literatúre sa stretávame s viacerými definíciami tvorivosti, avšak niekedy sa nesprávne zamieňa s pojmami inteligencia, invencia, inšpirácia a pod. Podľa Ďuriča (1985, s. 117) je tvorivosť chápaná ako celková schopnosť osobnosti tvoriť, ktorá sa prejavuje vo všetkých oblastiach života, pričom podľa neho pojem tvorivosť je len skrátené pomenovanie pre „*tvorivé riešenie problémov*.”

Vo všeobecnosti by sa tvorivosť dala definovať ako jav spoločenský, pretože jej produkty môžu mať význam pre celú spoločnosť (ako je to v prípade umeleckých diel alebo vedeckých objavov) a môže byť teda hlavným predmetom a stimulom kvalitatívnych zmien v spoločnosti. Na vyučovaní by mali žiaci myslieť tvorivo, aby sa vlastným úsilím dopracovali k riešeniam, ktoré sú známe, ale v rámci triedy sú niečím novým. Pozitívne pocity z úspechu motivujú žiaka k ďalšej úspešnej činnosti, pričom motivácia je ďalším dôležitým prvkom úspešného osvojovania cudzieho jazyka.

LEGISLATÍVA A RIADENIE REGIONÁLNEHO ŠKOLSTVA V SR

Renata Vajdičková

Úvod

Vzdelávacia politika Slovenskej republiky sa v súlade s celosvetovým trendom zameriava na zlepšovanie systémov vzdelávania a jeho inovácie. Vzdelávacie inštitúcie sa podieľajú na inovatívnych projektoch, prispôsobujú sa novým prístupom k výučbe. Kvalita vzdelávania je kľúčovou otázkou aj na vysokých školách so vzdelávacími programami učiteľského zamerania. Prebiehajúca akreditácia vysokých škôl upriamuje pozornosť na všetky aspekty vzdelávania, vrátane výstupových kompetencií absolventov. Predmety, resp. ich osnovy musia zodpovedať súčasným ale najmä budúcim potrebám praxe, v prípade absolventov učiteľského štúdia, potrebám školy, či školského zariadenia.

V našom príspevku sa zameriavame na legislatívu a riadenie v regionálnom školstve, ako na významnú súčasť pregraduálnej prípravy a výstupových vedomostí budúcich pedagogických zamestnancov. Počas vysokoškolského štúdia sa môžu študenti s uvedenou témou stretnúť v predmetoch všeobecného pedagogického zamerania, odborových didaktikách a v pedagogickej praxi. V súvislosti s rozsahom a zložitou danou problematikou, sa v nasledovnom texte zaoberáme základnou východiskovou legislatívou pre vzdelávanie v ústave, štátnej správe a samospráve a štruktúrou a kompetenciami v ich riadení, podľa právnych noriem Slovenskej republiky.

Ústava SR a vzdelanie

V našej spoločnosti je vzdelanie všeobecne uznávanou hodnotou. Umocňuje šance na uplatnenie sa človeka v živote, rozvíja osobnostné a odborné kompetencie, rozširuje obzor, nadhľad a tvorí predpoklad pre kvalitný život. Právo na vzdelanie je dôležité základné právo, ktoré každému zaručuje aj Ústava Slovenskej republiky (SR). Je obsiahnuté aj v medzinárodných dohovoroch, ktorými je SR viazaná.

Základom pre právo a najvyšším zákonom v SR je Ústava SR (ústavný zákon č. 460/1992 Zb.). Vzdelávania sa dotýka čl. 42:

(1) Každý má právo na vzdelanie. Školská dochádzka je povinná. Jej dĺžku po vekovú hranicu ustanoví zákon.

CULTURE AND DICTIONARIES³⁰

Anna Włodarczyk-Stachurska

Introduction

This article attempts to show how cultural aspects of meaning can be used in the process of dictionary compilation. In order to achieve this goal, a number of issues of paramount importance have to be discussed: (a) the notion of culture, (b) language and culture, (c) basic properties of dictionaries, (d) representation of culture in dictionaries. In addition considerable attention has to be given to the Apresjan's concept of naïve picture of the world and its impact on theoretical lexicography.

As indicated by Benson, Benson & Ilson (1986) the correlation between lexicography and society is latent in, at least two aspects. On the one hand, the number as well as variety of lexicographic projects undertaken by a given linguistic community represent the cultural development of the nation speaking the particular language. On the other hand, social and economic considerations may also prompt the number of lexicographic products. Consequently, as observed by Glinert (1998: 111) collective underpinnings of lexicographic activity and use of reference works are quite complex and involve matters of ideology, politics, economics and cultural background of a given linguistic community, its social stratification and social identities of its members. Zgusta (1989b: 3-4) stresses the importance of cultural information to dictionary users.

The significance of the problem of culture in dictionaries is beyond any conceivable doubt, as every dictionary is a snapshot of the society's life reflecting the culture (as the system of values existing in the society). Rey (1987) has attempted to characterize those features of content and organization that can be assumed to convey a cultural load. The author also discusses the issues of internal organization and the range of arrangement conventions. At the same time, Rey (1987: 4) admits that the EFL dictionary is one of a number of dictionary types with a low cultural content and it stands in direct contrast to such dictionaries as Room's (1986) *Dictionary of Britain* or Crowther's (2000) *Oxford Guide to British and American Culture* the sole task of which is to familiarize the potential users with cultural facts related to Anglo-Saxon countries.

³⁰ This paper enlarges on issues raised earlier in Włodarczyk-Stachurska (2010).

CULTURE AS A FACTOR DETERMINING *TU-VOUS* USAGE

Rafał Gołabek

Introduction

While using a language, a decision needs to be taken not only about what is said and how it is said, but one must also make a choice of specific sentence structures, lexical items to be used, and pronunciation that would be appropriate in expressing what is meant. It seems that what is said is at least as important as how it is said. It can be even argued that the content of one's utterances and their form are quite indivisible. This relation may be understood better by examining one important aspect of communication, that is, making a distinction between *tu* and *vous* forms (T-V forms). In the case of French, *tu* (T) grammatically refers to the second person singular, whereas *vous* (V) is the equivalent of the plural *you* in English. The rules of the French grammar require that *vous* (V) be used with certain individuals on strictly defined occasions, mostly in order to signal, *inter alia*, power, social distance, or a lack of solidarity (for details, see Vigner 1978).

Many languages have a sociolinguistic device similar to the *tu-vous* (T/V) distinction observed in French (or the *tu-vos* distinction found in Latin), for example, German *du-Sie*, or Welsh *ti-chwi*. Some of T-V systems are very complex in that one may identify several possible ways of marking the V and T usages and the rules governing their applications are rather complicated. Others do not always show that much complexity with regard to the T-V marking, but they may still have very sophisticated rules of sociolinguistic nature regulating their usage. It should also be added that with the T-V distinction are strongly connected the concepts of *power* and *solidarity*⁴⁰. It is normally expected that the more solidarity is present, the less distance is among the parties involved in a relation. On the other hand, in relationships which are based on power, one can expect a greater social distance. Those factors may undoubtedly govern the choice of a T or V form. At the very outset of the

⁴⁰ Hudson (1996:122) says that "speech may (...) reflect the social relationships between the speaker and addressee, most particularly the POWER and SOLIDARITY manifested in that relation". In the words of Hudson, the concept of power "is self-explanatory", but it is more difficult to define solidarity. Hudson says that the concept of solidarity "*concerns the social distance* between people - how much experience they have shared, how many social characteristics they share (religion, sex, age, region of *origin, race, occupation, interests*, etc.), *how* far they are prepared to share intimacies, and other factors" (ibid.).

BOY, GIRL, MAN, WOMAN IN LONGMAN DICTIONARY OF CONTEMPORARY ENGLISH (1978-1995)

Przemyslaw Lozowski

1 Introduction

In the present contribution, I find it relevant to ask the question of to what extent, if at all, in theoretical linguistics, the shift of focus from language as a system of arbitrary signs (as in formalism, structuralism, generativism) to language as a symbol of human experience (as in functionalism, cognitivism) can already be detected on the grounds of teaching English as a foreign language. The example derives from the lexicographic practice and involves the four of the so-called relation nouns, *boy*, *girl*, *man*, *woman*. It is assumed that the way these four have been presented in the first three editions of *LDCE* (1978-1995)⁴³ illustrates a new approach to how words can be explicated in a pedagogical dictionary. This new approach could enhance the mere semantic exposition of the word (as when one assumes that language is a system) with the values that are inherently cognitive, symbolic, metaphorical, experiential, and subjective (as when one assumes that language is a symbol).

2 Examination

And, thus, the way *LDCE* (1978) defines *boy*, *girl*, *man*, *woman* is nearly exclusively based on the parameters that emerge if the four words are treated as a closed system of mutually-defining oppositions⁴⁴ (see Table 1).

Table 1 *Boy, girl, man, woman* in *LDCE* (examples deleted)

	<i>LDCE</i> (1978, 1 st ed.)	<i>LDCE</i> (1987, 2nd ed.)	<i>LDCE</i> (1995, 3 rd ed.)
<i>Boy</i>	a young male person	a young male person	a male child or young

⁴³ It is only because of the lack of space that the present material is limited to the first three editions of *LDCE*. Any follow-up analysis of how *boy*, *girl*, *man*, *woman* are defined in the 4th (2006) and the 5th (2014) editions can equally be rewarding and informative.

⁴⁴ The analysis involves exclusively the first senses given for each of the entries, which is those senses that are supposed to allow the learner to make primary and most immediate identifications. Equally revealing would be an analysis of the four entries as wholes, i.e. in terms of both the extent (scope) and the order (hierarchy) of the senses that they are ascribed to.

customer of new business terms due to their failure to pay using polite phrases, such as *We would appreciate your prompt payment ...*

1. 2.1 The Reminder Collection Letter

The first collection letter is a friendly reminder, the tone expresses the assumption that the customer has forgotten to pay and courteously invites him/her to pay promptly. It includes a short statement indicating the amount due, the due date, late charges (if any), and the account number and usually a copy of the original invoice is attached. If no payment is received, then a more aggressive approach in follow-up collection letters is taken. Very polite phrases such as „*we would be grateful*“, „*we would very much appreciate it*“ and „*this would be most helpful to us*“ appear frequently. Even the unpleasant facts are given in a polite way using positive politeness strategy, e. g. „*We trust that you will do your best to ...*“ or „*Recently, there has been a considerable delay in payments. Will you therefore ...*“

Based on Brown and Levinson's (1987) most influential theory of politeness phenomena, described as an interactional model consisting of two dimensions of "face": one positive and one negative, we can claim that in the reminder collection letters the writer uses more *positive politeness strategies*. The positive face reflects the need to be accepted and to 'belong'. The writer seeks to reinforce the addressee's positive face by treating the addressee as his co-operator having identical goals and expectations.

1.2.2 The Inquiry Collection Letter

The Inquiry Collection Letter demonstrates the writer's willingness to help solve the customer's current financial difficulty by *offering new terms* or partial payments. The tone of this letter is rather cold, stating strictly that further non-payment will have negative consequences for the recipient but expressing hope for a positive outcome.

Two letters of this kind were sent to the same addressee within a few days and we have chosen them to show how tone changes in order to express the urge of the purpose.

Example: 1 This letter was sent on 10th January 2008

We regret to note that despite previous requests for payment, your remittance has still not been received.

We must therefore advise you that we are instructed to commence legal action against you for payment of the above balance due, together with any judicial expenses incurred. The above balance includes interest charges APPLIED BY OUR CLIENT.

DOMINANCIA ANGLICIZMOV V HOVOROVOM JAZYKU – REÁLNY STAV ALEBO MÝTUS?

Petra Jesenská

Úvod

Slovná zásoba odráža potreby používateľov jazyka. Tí v prípade potreby preberajú inojazyčné prvky obohacujúce cieľový materinský jazyk. Toto v plnej miere platí pre anglicizmy, ktoré sú v súčasnej slovenskej lingvistike (a nielen v nej) pertraktované snád' pričasto. Avšak diskusia sa neustále zaoberá hľadaním odpovedí na rovnaké otázky, a síce či sú anglicizmy skutočne používané tak často, ako často sú kritizované, či sú použité funkčne a či ich vôbec jazyk potrebuje. Zaujímalo nás, aký je súčasný stav (teda v r. 2014) používania anglicizmov, či skutočne dominujú v slovenskom jazyku, a aj spôsob, ako to objektívne (bez emócií) zistiť.

Vymedzenie pojmu *anglicizmu* tak, ako ho chápeme my, je v rozpore s doterajším chápaním tohto termínu. Za anglicizmus sa zväčša považuje „len“ výraz alebo slovné spojenie s anglickým etymologickým základom (Mistrík et al., 1993). My však anglicizmus chápeme podstatne širšie, a síce ako výraz pochádzajúci z daného kultúrneho anglofónneho prostredia [porov. Jesenská, 2001, 2004 a), 2004b), 2007]. Za anglicizmus teda považujeme „priame výpožičky z angličtiny, cudzie slová sprostredkované angličtinou a hybridné slová obsahujúce anglický element“ (Jesenská, 2007, s. 50).

Výskum

Pred uskutočnením výskumu sme si pripravili plán, podľa ktorého sme postupovali. Stanovili sme si výskumné ciele aj spôsob na ich dosiahnutie.

a) Postulovanie výskumných cieľov, otázok a hypotéz

Cieľom výskumu je zistiť, či anglicizmy dominujú v slovenskom jazyku v takej vysokej miere, že by mohla vzniknúť obava z narúšania samotného systému slovenského jazyka. S ohľadom na rozsah príspevku aj autorkine kapacitné možnosti nie je možné skúmať jazykovú prax na celonárodnej úrovni, preto sme sa rozhodli zistiť mieru dominancie anglicizmov v hovorovej slovenčine. Pre toto riešenie sme sa rozhodli aj preto, že je to práve hovorová slovenčina, ktorá sa pri tvorbe pomenovaní vyznačuje vysokou mierou dynamiky,

THE STRUCTURE OF NARRATION IN *HARD TIMES*

BY CHARLES DICKENS

Agata Buda

Introduction

Narration constitutes one of the most crucial elements of a novel. It takes different shapes and varieties influencing the creation of the characters and a reader. Narration is a factor that makes a literary work a coherent whole. Roland Barthes calls a literary work one huge sentence while analyzing it in the context of narration itself (Barthes, 2004, p. 18). According to Sławiński, narration in a novel consists of the words that play an important role, even more important than words in poetry (Sławiński, 1998, p. 123). It is a thing including scenes, action, life material and literary figures (Sławiński, 1998, p. 122). These elements are presented in a novel with the use of narration. For Hughes narration is not only a group of words or a sequence of events, but it is above all, understanding the words in a particular logical way (Hughes, 2002, p. 119).

1 Different concepts of a narrator

While analyzing narration it is crucial to look at the figure of a narrator. Perceiving the narrator frequently influences understanding the whole novel and the image of a reader. According to Jasińska (1987, pp. 101- 102), a narrator is the figure that differentiates a novel from a drama; he is an indispensable element of a prose structure. As Markiewicz claims after Wolfgang Kayser (1984, pp. 76- 77), a narrator is a role that is created by an author for himself. Sławiński, on the other hand, sees a narrator as a great semantic figure which is presented – together with a plot, a hero and a reader - on a non-sequential and non-linear level, contrary to the content of the work, presented in a linear way (Sławiński, 1998, p. 151). For Głowiński, a narrator is a figure that comes from the same world as the characters and has a limited awareness (Głowiński, 1968, p. 29).

Following the thoughts by Barthes, the question *who is a narrator?* is worth analyzing. According to the academic, there are three concepts of a narrator. The first one is a

EXCEPTIONALITY VERSUS NORMATIVITY

IN *THE GLASS MENAGERIE*

Andrea Hoffmannová

Despite Foucault's total rejection of the postmodern, he is rightly considered to be a pioneer of poststructural postmodern philosophy. Foucault influenced philosophical thought and perception of reality. In spite of all severe criticism against Foucault's incoherent philosophy, his work is undoubtedly significant, challenging and opened up for a useful discussion.

Dealing with American literature or more precisely American drama there is one writer who bears resemblance with Michel Foucault's work, lifestyle and his original approach to the reflection of reality. Both Foucault and Williams focus on the outcasts, freaks and misfits of the society who violate the social and moral norms. They studied outcasts and the way they are driven to the edge of the society with all the consequences they should face. Foucault work reveals a social mechanism that tries to eliminate all the abnormal from the system for the sake of its maintenance and preservation. Williams' major characters usually originate from deviant social groups and are usually driven to the destruction by mainstream society. Williams shows individual characters and the extraordinary social pressure they should compete against.

The aim of the work is to show the similarities between Williams' plays and Foucault's social theory. Attention will be paid to *The Glass Menagerie* and Foucault's concept of the disciplinary society related to the actual discourse of thinking and concept of power and knowledge. My precondition is that Williams' characters, who are considered to be outcasts and live at the edge of the society, support Foucault's notion of disciplinary society that oppresses everything abnormal.

Introduction to Foucault's Thinking

The historical and sociological studies of punishment and sexuality in the works from the 1970's meant a distinct shift in Foucault's philosophical thinking. *Discipline and Punish* and *History of Sexuality* introduce and map the history of the phenomena.

Foucault believes that each historical period has its system of knowledge, in Foucault's terms episteme or discursive formation, that determines the way of thinking and sets rigid boundaries to all the individual thoughts and overall knowledge within the period.

TRAGICKÉ ZÁKRUTY ŽIVOTA HUDOBNÉHO GÉNIA.
NIEKOĽKO POZNÁMOK K BÁSNICKEJ ZBIERKE RITY DOVEOVEJ
SONATA MULATTICA (2009)

Katarína Feťková

Úvod

Byť úprimný k sebe samému znamená byť úprimný ku všetkým spleťostiam ľudského ducha.

Rita Doveová

Rita Doveová (1952)⁵⁸ patrí do skupiny afroamerických autorov a autoriek, ktorí už neriešia „wrightovský problém identity, zda jsou, či nejsou „rodnými syny“ a dcérami Ameriky, protože se tak cítí nejen sami ale jsou takto přijímáni ve své zemi i mimo ni; netrápí je už ani ellisonovský komplex „neviditelnosti“ kulturní a lidské“⁵⁹. Držiteľka mnohých prestížnych cien, vrátane Pulitzerovej ceny za poéziu (1987) a vyše dvadsiatich čestných doktorátov, vyučuje v kurzoch tvorivého písania na University of Virginia v Charlottesville v štáte Virginia. Pravidelne sa zúčastňuje domácich a zahraničných literárnych festivalov a podujatí, na ktorých okrem prezentácií vlastnej tvorby aktívne prispieva do diskusií o problematike postavenia a vnímania poézie v súčasnej digitálnej dobe.

Básnické dielo autorky, ktoré v kontexte súčasnej americkej (ženskej) poézie je zárukou najvyššej kvality, zrkadlí intímne osobné životné skúsenosti (príslušnosť k afroamerickej komunite, rodinná história, detstvo a dospievanie, materstvo, vzťah k hudbe a tancu, vlastný tvorivý proces a ďalšie). Poetka však aktívne pracuje aj s politickými, historickými a kultúrnymi aspektmi afroamerickej skúsenosti; jej poézia, ktorú charakterizuje využívanie

⁵⁸ K životu a tvorbe autorky pozri:

1. FEŤKOVÁ, Katarína. *Cestovateľky v tele, myslí a fantázii*. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravskej univerzity v Ostrave, 2009.
2. Webovú stránku: <http://people.virginia.edu/~rfd4b/home.html>.

⁵⁹ JAŘAB, Josef. *O americké černošské literatuře a kulturním pluralismu*. In: JAŘAB, Josef. *Masky a tváře černé Ameriky*. Praha: Odeon, 1985, s. 27.

Názov: **Teória a prax prípravy budúcich translatológov
a učiteľov anglického jazyka II**
**Zborník z Medzinárodnej elektronickej konferencie v
dňoch 25. – 26. júna 2014**

Zostavovateľka: PaedDr. Alena Štulajterová, PhD.

Recenzenti: Doc. Mgr. Vladimír Biloveský, PhD.
Doc. PhDr. Zuzana Straková, PhD.
Doc. PaedDr. Alena Kačmárová, PhD.
Mgr. Alena Smiešková, PhD.

Náklad 50 kusov

Rozsah strán: 174 strán

Vydanie: prvé

Vydavateľ: Belianum. Vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici

Edícia: Filozofická fakulta

Tlač: EQUILIBRIA, s.r.o., Košice

ISBN 978-80-557-0802-7